

LEŻĄCY (294) *part praes act*

leżący (281), **leżąc** (13); leżąc *KochPs*, *ReszList*, *PudłDydo*; leżący : leżąc *BierEz* (2:1), *PatKaz II* (1:2), *BibRadz* (3:1), *BielKron* (2:5), *SkarŻyw* (8:1).

e jasne.

le- (285), le- (8), la- (1); -ąc- (274), -ac- (17), -anc- (2), -anc- (1).

sg m N leżący (31), leżąc (1) *BielKron*. ◇ *G* leżącého (17), leżąc (1) *ResztList*; ~ -ého (1), -(e)go (16). ◇ *D* leżąc(e)mu (10). ◇ *A* leżącého (41), leżący (26), leżąc (4); leżąc *KochPs*; leżącého : leżąc *BielKron* (1:2); leżący : leżąc *ZapKościar* (18:1); ~ -ého (1), -ego (1) *OpecŻyw* (1:1), -(e)go (39). ◇ *I* leżącym (2). ◇ *L* leżącym (5). ◇ *f N* leżącá (18), leżąc (1) *SkarŻyw*; -á (16), -(a) (2). ◇ *G* leżąc(e)j (8), leżący (1) *ConPiotr*, leżąc (1) *PatKaz II*. ◇ *A* leżącą (12), leżąc (2) *BierEz*, *BielKron*. ◇ *L* leżącój (4); -ój (1), -(e)j (3). ◇ *V* leżąc (1) *PatKaz II*. ◇ *n N* leżąc(e) (20). ◇ *G* leżącého (7); -ého (2), -(e)go (5). ◇ *A* leżące (16); -e (1), -(e) (15). ◇ *L* leżącym (2). ◇ *m a. n G* leżąc(e)go (2). ◇ *pl N m pers* leżący (2), leżąc (1) *BibRadz*. *subst* leżącć (17); -é (4), -e (1), -(e) (12); -é *OrzJan*; -é : -e *SarnStat* (3:1). ◇ *G* leżących (13). ◇ *D* leżącym (2). ◇ *A m pers* leżąc(e) (3) *RejAp*, *HistRzym*, *BudBib*, leżących (1) *StryjKron*. *subst* leżąc(e) (14), leżąc (2) *BielKron*, *PudłDydo*. ◇ *L* leżących (5). ◇ *dubium* leżący (1).

Sł stp s.v. leżeć, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. s.v. leżeć.

1. *Spoczywający siłą bezwładu, w bezruchu większą powierzchnią na czymś* (127) :

a. *O ludziach i zwierzętach; najczęściej dla snu i odpoczynku lub z powodu utraty sił* (90) : *OpecŻyw* [27]v; *SeklKat* M4v; Gdy ftánał na wyłzłzey ftronie gory vyrzał onego Bazylifzká w pośrod drogi leżącého [*consistentem*]/ kthory vřtháwicznic fpał *HistAl* K8v; *KrowObr* 215v; Iełfcze będzie ná tym mieyfcu pułthym/ bez człowieká/ y bez bydłeciá/ y we wřlyftkich mieścíech ie⁸⁰/ przybythek páłtherzow leżących trzod [*accubantium gregum*]. *Leop Ier* 33/12; *HistRzym* 16v; Wykład o ránnym bliźnim leżącym przy drodze. *RejPos* 210 marg, 210v, 211v, 266, *Ooo4v*; A gdy był blifko Azotu/ vkázowáno mu [...] ciáá leżące [*corpora proiecta Vulg*]/ á trupy tych ktorzy ná woynie byli popaleni/ bo ie było ná kupy zmiotano thám gdzie miał drogę. *BudBib* 1.*Mach* 11/4; *BudNT Luc* 2/16; *SkarJedn* 8; *ArtKanc* B3, C9; *Phil* O4; Połtronni ludzie z Perfyey przyiácháli/ áby go we żłobie leżącého oglądáli *LatHar* 197, 197, 535; A gdy przyzędł Ieſus do domu Piotrowego/ vyrzał ſwiekrę iego leżącą á máiącą gorączkę [*iacentem et febricitantem*] *WujNT Matth* 8/14, s. 197 marg, *Luc* 2/16, *Ioann* 5/6.

leżący na czym (21): *RejPs* 124; *BibRadz* 1.*Reg* 31/8; *BielKron* 125v; *BudBib* 1.*Reg* 31/8; Izałz nie widziłz Oycá twego leżącého vmárłego na drodze *Phil* O4. Cf »leżąc(y) na łož(k)u«, »leżąc na marach«, »na śmieciu leżący«, »na śmiertélnej pościeli leżący«, »na ziemi leżący«.

W połączeniu z przydawką orzekającą (4): *BierEz* L2v; j nalezli obraz panny Mariey [...], á pod nim leżące⁸⁰ fmoła rozpukłego [*drcoonemque desubtus per medium ruptum iacentem*] *MiechGlab* 71; *BielKron* 125v; *Phil* O4.

W porównaniu (1): Gdy panną k fobie przyśłła/ vzrzála dzijęcię leżące iako proſty człowiek *OpecŻyw* 15.

W charakterystycznych połączeniach: ciała leżące(-y), dziecię (2), niemocny, niemowiętko (3), trzody, zraniony (ranny) (5); przy drodze (na drodze, wpośród drogi) leżący (6), w jaskłach (jaskłiskach) (2), na polach, na saniach, w stajni, we żłobie (5).

Wyrażenia: »leżący w chorobach, ochorzało« [szyk 1:1] (1:1): BYł niektery bårzo ochorzało leżący w Bethániey *RejPos* 352v; *SkarKazSej* 665a.

»cicho leżący« (1): Acz nie każę pła drażnic ćicho leżącego. *RejWiz* 102.

»leżąc w kołebce« (1): leżąc [Tullijusa] w kolebce widzyáá krolowa Tárquiniufówá Tánáquil/ gdy ogień sftąpił na iego głowę á nie vřzkodził áni go obráził. *BielKron* 102v.

»leżąc(y) na łoz(k)u« = *iacens in lecto HistAl, Vulg; iacens in grabato PolAnt, Vulg; iacens supra lectum Vulg* [szyk 7:3] (10): *BierEz* Ev; *HistAl* Lv; *Leop Matth* 9/2; Amán prosił o łádkę Helter krolowej. A gdy krol przyředł z ogrodá/ nálazł Amáná leżąc ná łozu gdzye Helter legáá/ rzekł krol: Oto y krolowá chce poniewolić przy mnie. *BielKron* 115v, 83; A otho wnet mu przynieřli człowieká páralizem zárázonego leżącego na łozku. *RejPos* 233v; *BudNT Act* 9/33; *WujNT Matth* 9/2, *Mar* 7/30, *Act* 9/33.

»leżąc na marach« (1): Będziřz (mówiá) ten kiedy dzień błogofławiony/ Ze go leżąc ná márách ofáttnich vyřzemy? *KochPs* 60.

»w pieluszkach leżący« (1): Rozmyřlay duřfo nábożná iakotz pán Iezus malufki ieffće w pielufkach leżący/ był przeladowán *OpecŻyw* 28.

»przy piersiach leżący« (1): A iam zá twá řwięta řpráwá wyředł z żywotá matki řwey/ á vczynięřmi ofobie dobrá nádzieię ieffće przy pierřiach leżącemu. *RejPs* 31v.

»w połogu leżáca« (1): Puerpera, Położnicá/ w połogu leżáca. *Mącz* 329d.

»na śmieciu leżący« (1): Pan rořkázuie Prorokowi/ áby řzedł á rořkazał krolowi Saulowi áby řzedł z wořkiem ná krolá Amáleká/ á tám áby wywroćil y miářtho iego/ á poráził ludzi iego/ á w onym mieřcie áby nie żywił y namnieyřzego/ á nákoniec y pła ná řmieciu leżącego. *RejZwierc* 261v.

»na śmiertelnej pořcieli leżący« (2): *LatHar* [+9]; Więc teř on Mnich/ co niegdy przyředł do iednego Ná śmiertelney pořcieli człeká leżącego/ Słufznie deřpekćik odniořł *KlonWor* 70.

»na wznak, wznak leżący« = *supinus Mącz, Calep; supinatus Calep* (3:1): *Mącz* 434c; *Semisupinus* – Wpoři nawznak liezaczi. *Calep* 966a, 1034a [2 r.].

»na ziemi leżący« (2): *LibMal* 1552/168; Vsłyřzawřzy to iey rycerze/ przybieřgli k niey do komnáty/ y náleřli iá na ziemi leżáca/ oná przed zálořciá omdlawřzy vpádłá *HistRzym* 36v.

Szereg: »i chodząc, i leżąc« (1): Przeřtrářzony máž. gdy mu řię y chodząc y leżąc táká być widziáá: wielce płakał nád niá *SkarŻyw* 35.

W *przen* (4) : A owřřem przed trořkami zemdlonemu/ á wpokoiu řwem leżącemu będzie bog náwřpomořeniu chłodzący wiátr nań puřćczáiac *RejPs* 62; Nim złoć ma zákryć/ bol/ záloć vřmierzyć/ Sámárytanie/ lutořciá wzruřzony/ Wznieř leżącego/ wieřz řem człek zrániony. *GrabowSet* S4.

leżący na czym (2): Lecźze teř ty kędy iedno mořeřz nędznego bliřniego řwoiego ná ćiele iego/ á nie miyay go ná drodze leżącego *RejPos* 211. Cf Wyrażenie.

Wyrażenie: »leżący na łożu« (1): to iest ciało które sie przeciwi dufzy/ á naydzie ie leżące ná łożu żądolci cieielefnych. *HistRzym* 66.

Przen: *Próżnujący, nic nie robiący, bezużyteczny, leniwy* (5) : Bo do tego przekaża/ miłość lataiąca/ Albo oná Wołowa/ leniwość leżąca. *RejZwierz* 115.

W przeciwstawieniach: »dbały, roztropny ... leżący« (2): áby cie ná wżem ludzie ználi w onych poftrotnych obyczáioch chędożnie ochędożnego/ y w domowych też zalię fprawach dbálego á nie dármo leżącego. *RejZwierz* 24v, 221v.

W porównaniu (1): Roftropny człowiek bez wielkiefy trudności/ Może fwych wiekow wżyc w poćciwości. Dármo leżący iáko Kiernoz tyie/ Tylko brzuch nátká á dolewa szyie. *RejZwierz* 221v.

Wyrażenie: »darmo leżący« (4): Dármo leżący co sie s kątem zbráci/ Ten y máiętność y oná sławę tráci. *RejZwierz* 221v, 24v, 26, 221v.

α. Śpiący (3) :

Wyrażenia: »w łożu leżący« (2): Ony wyącz do komory wpadłchi, Ianuścha wlozu lyżaczego ślą zabili *LibMal* 1551/166, 1551/165v.

»na ziemi leżący« (1): wiedzieć nikt nie mógl/ iefli kiedy ná łożku fypiáá. bo iá záltawano/ ná ziemi/ ná fkorze/ á zkámieniem wglowách leżącą. *SkarŻyw* 161.

β. *O stosunkach intymnych, zwłaszcza współżyciu płciowym* (3) : á wżedłzy do łożnice (chciał żonę [!] fwą obudzić) y nálażł dwoie ludzi wefpołek leżące *HistRzym* 115v.

leżący z kim (2): á náczął czárować przez diabelskie zmamienie/ áby teyże nocy krolowa Olimpia bogá Hamona s fobą leżące⁸⁰ [*concumbentem secum*] widziáá/ ktoryby iey mowił niewiáfto poczęłas obroniciela twego. *HistAl* A4, A4v.

γ. *O pozycji zajmowanej dla okazania własnej małości, uniżenia, pokory* (4) : tego [Barbaruzę] Alexánder Pápież ftrafił/ y do tego przymusił/ iż przed nim vpáść musiał: á on leżącego nogámi deptał *NiemObr* 167.

W przeciwstawieniach: »leżący ... wstać (2), stać« (3): *StryjWjaz* D2; Tedy Theophilowi leżącemu [!]/ wftać kazał Biłkup *SkarŻyw* 173, 337.

Wyrażenia: »krzyżem leżący« (1): Arcybifkup nád Krolem krzyżem leżącym fthoiąc s Krzyżem/ mowi *StryjWjaz* D2.

»pokornie leżący« (1): *SkarŻyw* 337 cf »leżący w pokucie«.

»leżący w pokucie« (1): Pokornie leżącemu w pokucie zá grzechy odpufzczone: rofkázuią mu/ áby wftał czynić dobrze *SkarŻyw* 337.

δ. Pochowany, pogrzebany (11) :

W połączeniu z przydawką orzekającą (1): Iezu ktorys przez cztyrzy dni leżące⁸⁰ Lazarza fmierdzące⁸⁰ wgrobie z fmierci wzbudził. fmi. sie nad nami. *TarDuch* B6.

Wyrażenia: »w grobie leżący« [szyk 8:2] (10): *OpecŻyw* 66v; *TarDuch* B6; *RejPos* Ooo, Ooo4; *GrzegŚm* 9; *SkarŻyw* 279; *LatHar* 463, 539; Przyśzedłzy tedy Iefus/ nálażł go iuz cztery dni w grobie máiącego (*marg*) leżącego. (–) [*in monumento habentem*]. *WujNT Ioann* 11/17, s. 227.

»leżący w prochu« (1): iáko słowo y moc Kryftufowá nie do żywych iákich duż należy/ ále do vmártych ludzi/ y do leżących w prochu. *GrzegŚm* 8.

Szereg: »umarły i w grobie (a. w prochu) leżący« (2): *GrzegŚm* 8; który vmárłego y iuż cztery dni w grobie leżącego Lázárzá wkrześlił. *LatHar* 539.

b. *O rzeczach; głównie z dodatkowym odcieniem: znajdujący się [w tym: gdzie (24)] (37)* : aże dopiro potim gdy człowiek wltanie wltępuie do żoładka wypychaiąc z niego pary pokarmu tam leżącego *GlabGad* K8v; *LibMal* 1551/158v [2 r.]; *Via lapidibus confragosa*, Cieżka drógá dla k[a]mienia y opoki po drodze leżącego. *Mącz* 135d; *Perveteres nuces*, Dawno leżące orzechy. *Mącz* 491c; á náchyliwšy fię vyźrzał fáme prześcierádlá leżące [*linteamina sola posita*] *WujNT Luc* 24/12, *Ioann* 20/5, 6.

leżąc(y) na czym (10): *FalZioł* V 10; *LibMal* 1554/183v; A gdy widzyał kości ná polu leżąc/ rzekł mi: áto dam do tych kości żyły y vrošczę mięło ná nich *BielKron* 96; *RejAp* 121; *RejPos* 112, 276v; *RejZwierc* 48v, 66v; *SkarŻyw* 173; Gdy tedy wyźzli ná ziemię/ vyźrzeli węgle náložone/ y rybę ná nim leżącą [*piscem superpositam*]/ y chleb. *WujNT Ioann* 21/9.

W porównaniach (2): iż thy trudne nábycia náłze fá iáko proch á márne śmiecie ná drodze leżące *RejZwierc* 66v, 24v.

W charakterystycznych połączeniach: bela leżąca(-y, -e) (2), drewno, kamienie (kamyk) (2), kości (2), pokarm, prześcieradło (3), tłumok, wilkość; dawno leżący, na dnie, na drodze (po drodze) (3), na polu, na saniach.

Wyrażenia: »darmo leżący« (1): Nie bądźże też záfię iáko dármo leżące drewno/ pytay fie o zwyczáioch oney oyczyzny swoiey *RejZwierc* 24v.

»pieniądze (w pokładzie) leżące [= odłożone na jakiś cel]« = *nummi steriles, peculium, pecunia otiosa Cn* (2): Co iednák niemoze być bez piędzy w pokładzie leżących [*sine praesenti pecunia*]. *ModrzBaz* 138v; *VotSzl* C4.

W przen (4) : Bo śnadz bych vpornie grzech leżący baczył wfercu śwem nieśmiał bych fie kniemu wołác pokulić *RejPs* 95v.

Wyrażenia: »odłogiem leżący« (1): á krzywdá bogá w trojcy iedynego y kościołá powšzechnego/ oblubienice miłey iego/ ták odłogiem leżąca áni ich śnadź obeydzie. *CzechEp* 164.

»pod ławą leżący« = *ukryty, porzucony, nie używany (1)*: Ieden fie tylko miedzy nášzymi Sármatłkimi Pány znalazł/ który ten łkarb á ten drogi kámyk pod ławą leżący/ obaczył/ á z prochu y z pleśni otárł. *ModrzBazBud* ¶6v.

»leżąc na stronie« (1): Oby mi to był dał Bog/ byś ná mą poštawę/ Pátrzał teraz gdy piřę/ y ná moię śprawę. Vyrzałby pioro w ręku/ á miecz śwoy ná łonie/ Roškoř wřzytkę y zdrowie/ leżąc gdzieś ná ftronie. *PudłDydo* [B5].

Przen (2) :

a) *Stykający się w pozycji pionowej; tu: o wielkim tłoku [na czym] (1)* :

Wyrażenie: »jeden na drugim leżący« (1): *Perpetui montes*, Góra yedná ná drugiey leżąca. *Mącz* 292d.

b) *Będący bardzo blisko, zagrażający (o sytuacjach nieprzyjemnych, niepořdanych); tu: stale obecny, nie opuszczający, dręczący (1)* :

Wyrażenie: »nad szyją leżący« (1): *Cura insidens*, Stárání wltáwicznie nád řziyą leżące. *Mącz* 379d.

α. *Spoczywający na czymś w pozycji przeciwnej do naturalnej* (5) :

Wyrażenie: »leżący na ziemi na twarzy [przed czym]« [o posągu o ludzkim kształcie] (1): Potym zaś drugiego dnia wstawłszy rano/ thakież nálezli Dagoná leżącego ná ziemi ná twarzy swoiey [iacentem super faciem suam in terra]/ przed Archą Páńfką *Leop* 1.Reg 5/4.

αα. *O roślinach: wyrócony, złamany, ścięty* (3) : Ale lepiej możefzli thakie mieć czoby było białe á czoby ie naleziono na cirniu albo na iakim drzewie leżącym *FalZioł* I 144a.

ααα. *W funkcji rzeczownika:* »leżące« (2) : Kmieć y Mieczczánin [...] nie ma do palenia rąbić ze pniá/ iedno leżące/ co do drew godne: [...] Gdyby leżącego nie było w boru/ ma Vrzędnik nánznaczyć/ kędyby mnieyfza lzkodá byłá *GostGosp* 36.

ββ. *O budowlach: zrujowany, powalony, zniszczony* (1) : Parietina, Stáre íprochniałe ściány álbo też leżące mury. *Mącz* 278b.

β. *O mgle: unoszący się; tu w przen* (1) : PRzetoż tedy y my máiac ták wielki około nas leżący obłok świádkow [impositam nubem testium]: [...] w ćirpliwości bieźmy w zawodźie *WujNT Hebr* 12/1.

γ. *Tkwący w czymś [w czym]* (2) : Muriaticus, Długo w rofole leżący. *Mącz* 238a; Kámiień leżący w roli/ lzkodźićci nie będzie *GrabowSet* K4.

δ. *Nadający się na długie przechowywanie* (2) :

Wyrażenie: »długo leżący« (2): Conditiva mala, Yáblká długoleżące. *Mącz* 63a, 92b.

2. *Znajdujący się, będący, trwający w jakimś położeniu lub stanie [gdzie]* (137) :

a. *O ludziach, jednostkach ludzkich: przebywający* (9) :

Wyrażenie: »doma leżący« (1): Przydziedz do ftanu/ nie trzebác iuż będzie oliwek/ limonij áni kápárow dla przyfmákow/ iáko onemu domá leżacemu á rofpiełzczonemu brzuchowi. *RejZwierc* 26.

α. *Mieszkający tymczasowo lub w prymitywnych warunkach; sypiający, nocujący* (8) :

leżąc na czym (1): Infyz tákże gdzie im domów nie ftawa po winnicách y folwárkách fwych goście záchowuią/ ták iż z łáki Bożey żadnego pielgrzymá ná vlicy nie widźcie leżąc. *ReszList* 173.

Wyrażenie: »przede wroty leżący« (1): LAZARZ przede wroty Bogaczá leżący. *WujNT Zzzzz4.*

Przen (6) :

a) *O wzgardzeniu, pohańbieniu, nędzy, niskiej pozycji społecznej* (5) :

Wyrażenia: »leżący przed drzwiami, u drzwi« [szyk 2:2] (3:1): Coż też ty zálief czynić chcefz nędzny bogaczu á obfitarzu świátá tego/ gdyż fłyfzyfz iż iuż Pan wziął ná opiekę fwą tego nędzne⁸⁰ Lazárzá/ przed drzwiami twemi leżącego *RejPos* 162v, 163, 164v, 185v.

»na ziemi leżący« (1): Ktory fnádnie może podniełć gdy raczy iuż ná ziemi leżącego [suscitans a terra inopem Ps 112/7]/ álbo y vbogiego ktory fie y wgnoiu zágrzebie *RejPs* 168.

b) *O życiu doczesnym* (1) :

W przeciwstawieniu: »leżący ... siedzący« (1): *SkarŻyw* 589 cf *Wyrażenie.*

Wyrażenie: »leżący na ziemi« (1): gdyfz to co leżacemu ná ziemi dáiefz: siedzące^{mv} wniebie ná rękę kładziefz. *SkarŻyw* 589.

b. *O narządach anatomicznych i płodzie w łonie matki: położony* (7) : *GlabGad* Fv; *Mącz* 52a; Colon – Ielite wielkie pod zołatkem leżące, przywiązane nerce prawey. *Calep* 217a.

leżący w czym (4): Oczy głęboko w czele leżące, znamio: człowieka oftrego wzroku y dobrej pamięci *GlabGad* N6. Cf »leżąc(y) w żywocie (matki)«.

W charakterystycznych połączeniach: jelito leżące(-a) (2), *oczy, żołąć; głęboko w czele leżący, około serca, pod żołądkiem* (2).

Wyrażenie: »leżąc(y) w żywocie (matki)« (3): a przeto dzyłz bylo fylne ufele tych matek dzyeuyce maryey matky bozey leżąc wzyuoczye matky fwey *PatKaz II* 80v, 84v, 85.

c. *O większych grupach ludzi ruchomych i zorganizowanych (o wojsku i plemionach koczowniczych): rozbity, rozłożony obozem, obozujący, stacjonujący* (8) : W teyże kráinie byli páłtyrze leżąc ná polách [*vigilantes*]/ y nocną ftraż trzy máiąc nád fładem fwem. *BibRadz Luc* 2/8; tám też náfzliłmy leżąc káráwanę *BielKron* 457; *SkarJedn* 2.

leżący gdzie [o miejsca koczowania] (1): y wżytki Naháyłkie/ y Zawólłkie Hordy zá Wolgą rzeką y Kámą leżące ták fplundrował *StryjKron* 722.

W charakterystycznych połączeniach: hordy leżące(-a), karawana, nieprzyjaciele, pastyrze, żołnierze; leżąc na polach.

Wyrażenia: »bezpiecznie leżący« (1): Potym Chełminską ziemię zwoiowáli/ ále ich Ciołek Podfárości [...] we ftu y trzydzieści koni wyskoczywży bez wieści befpiecznie leżących náiiáchł *StryjKron* 572.

»na leżach leżący« (1): á w ten czás też práwie Kijánie [...] nie mogąc dłużej ćierpieć Krolá Bolesławá v fiebie/ y żołnierzow iego Polakow ná leżach leżących/ poczęli ich iáwnie zábijác/ y mordowác *StryjKron* 170.

W przeni (1) :

Wyrażenie: »w polu leżący« (1): A wy zátym/ prześławni wżelkich nieprzyiaćioł zwyciężcy/ wybráni Páńłcy/ [...] wefołą iuz piofńkę/ po wygráney bitwie/ w niebie śpiewájący/ nie zápominaycie nas fmutnych towárzyfzow fwoich/ w polu iefzcze leżących/ y nędze/ pokufy/ y fráfunkci ćierpiących. *LatHar* 604.

a. *Oblegający [pod czym]* (1) : Polacy [...] Zamkow Litewłkich dobywży/ do Ludwiká Krolá pod Belzem leżącego/ [...] przyćiągnęli. *StryjKron* 457.

d. *O ludach: zamieszkujący* (1) : Menapii populus Galliae Belgicae ubiis finitimi, Lud xięftwá Geldriskiego y Iuliackiego po obu ftrón Rhenu leżący. *Mącz* 215d.

e. *O obiektach geograficznych (najczęściej określa położenie geograficzne i topograficzne), gospodarczych, geometrycznych itp.: położony, rozciągający się; stojący; situs Miech* (104) : *ZapWar* 1513 nr 2113, 1533 nr 2518, 1548 nr 2668; *MiechGlab* 68, 72; *LibMal* 1544/81v, 1547/137v, 1548/146, 147v, 1551/158; *GroicPorz* 12v; Ono thedy pole Efronowe/ ná którym była iáłkinia dwoiáka/ leżące ku Mámre [*respiciens Mambre*]/ ták pole/ iáko y iáłkinia [...] Pułczono Abráhámowi w dziedźictwo *BibRadz Gen* 23/17, *Iudith* 2/14; *BielKron* 273; Calpe, Góra w Hispaniej wielmi wyfoka/ Naprzcęywko górze Albiej w Africe leżąca *Mącz* 32b; Decussatim, Ná vkoś/ gdzie wiele liniy yeft ná przeki/ y ná vkoś leżących práwie ták yáko kraty bywáyą. *Mącz* 79c, 28b, 135b, 163d, 174b, 185b (21); Zásię infzych Figur co ftrony równé/ y kąty równé máią: á k temu też kátów cetnem máią/ tych tákowych *Diameter* ieft *Linea* profta/ która przez pośrzodek ich idźie/ kóńczy fye ná obie

ftronie w kąciéich náprzećiw łobie leżących/ Figureń ná dwie równe części dzieląc. *GrzepGeom* D4; *BudBib* 1.*Mach* 11/8, 15/11; *Calag* 15a; *SkarŻyw* 231; *ZapKościér* 1580/16v, 1582/8v; *StryjKron* 51 [2 r.], 95, 345, 737; *Maritimus* – Nad morzem leżáci. *Calep* 639b; *OrzJan* 128; Y przyzędł do wżytkiej kráiny leżącey nád Iordanem [*legionem Iordanis*] *WujNT Luc* 3/3; A drugié miáftá/ miáfteczká po stronách leżące/ od tych podwód vlegály/ á do drugich łie nie przykładály. *SarnStat* 971; ZA prośbą Połłów Woiewództwá Nowogrodzkiego pozwalamy tám tym obywałelom mur łtáry w okolnym Nowogrodzkim Zamku/ y wieżę łtárą nád łtudnią leżącą opráwić *SarnStat* 1029, 975, 1048, 1052, 1110, 1120, 1207.

leżący na czym (7): iż tho znárnionowáło miáfto wielkie leżące ná łiedmi gorach *RejAp* 121v, 137v; *KwiatOpis* C3v; *ZapKościér* 1579/2v, 1584/43; *WujNT* 21; y Podłtároście tych mieyfc gdzie łá łády ná zamkách ná gránicach królestwá leżących [*in limitibus Regni JanStat* 703]. *SarnStat* 300.

leżący między czym (a (i) (między) czym) (9): *Ercinia sylva*, Czarny łás miedzi Strałburkiem/ á miedzi Tubingą leżący. *Mqcz* 107c, 188c, 202b, 355b; *Kvpyel vczywi Andrich Betnarłz dom Grvntem leżący myędzy wyęborynkem a myedzi pyotrem Gromadą ot vczywe⁸⁰ Iana Smukály za łzvmýę 60m. ZapKościér* 1583/38v, 1579/2v, 1584/47v, 1588/76v, 83v.

leżący od czego (z określeniem odległosci) = odległy, oddalony; distans Miech, Mqcz, Modrz (6): *A Scandia leży na zachod łlonca ku połnoci za morzem Germanłkim z Dacią pogranicna pod krolem Daciyłkim albo Dunłkim wiele mił od Scitiei leżáca. MiechGlab* 50, 52; *Samaria*, Miáfto w Pálełtinie/ to yełt/ w żydowskiej ziemi/ Dzień yázdy od Hierufalem leżące *Mqcz* 366c, 419a; *KwiatOpis* B3v; *ModrzBaz* 107.

W połączeniu z określeniem strony łwiata i dodatkowego obiektu geograficznego (9): Zamek *Mankup* ku zachodu od *Kaffy* leżáci [*quod est versus occasum a Caffa*] thenże *Carz* moczą wziáwłzy, dwu *brathow* rodzaiu *Gotłkiego* zabił. *MiechGlab* 72, 52; *Cardines agrorum, dicuntur, Kopce Gránice á poboczne łciány wedle południa przećiw połnocy leżące. Mqcz* 38b, 164c, [269]b, 487c; *StryjKron* 121, 330, 752.

Wyrażenia: »na drodze leżący« (1): *Obvia urbs inimicis, Miáfto ná dródze nieprzyacielóm leżące. Mqcz* 492c.

»gruntem leżący« [*szyk 14:3*] (17): *Iłz vczywy Criłtk przełzwyłzkyem Spyewak* kupyel dom ot vczywego *Stanka Kuliga* a ot swagra sego [!], *Ktori myal wkołczerzynye leżący Gruntem: wedle Iana Smukály ZapKościér* 1582/30v, 1582/32, 1583/38v, 41v, 1584/47v, 49v (17).

»szeroko leżący« (1): *Tátárowie Prekopłcy y Krymłcy wten čás wżyłtki połá dzikie zá Kijowe[m] łzeroko leżące [...] trzymáli StryjKron* 416.

f. *Żyjący, trwający, pozostający w jakimś stanie* (8) :

Wyrażenie: »w ciemnościach leżący« (1): *ktorzy powiedzieli/ iłz Polłká w ciemnościách do tych czáłow leżáca zá iego pánowánia ofwieconá być miáłá StryjKron* 150.

α. *Ustawicznie źle czyniący, popełniający złe uczynki, pogrążony w grzechach [w tym: w połączeniu z przysłówkiem oznaczającym upór* (1)] (7) :

Wyrażenie: »w grzechu, w złościach leżący« [*szyk 5:2*] (5:2): *Pátrzayże iáko tu Pan w złościách leżáca á niedbáiące o łwięte połtánowanie iego vmárłemi zowie. RejAp* 35; *Vpornie we złościach*

leżącemu/ pan fie nie obiawi *RejPos* 113 *marg*, 113, 177, 328; *SkarŻyw* 164; Dał wrzędom swoim moc ná dufze/ áby grzechy dobrym á pokutuiaćy^m odpufzczáli/ á złym niepořufzłym y w grzechu leżącym/ grzechy zátrzymawali. *SkarKaz* 206b.

3. *Zajmujący się czymś z dużym zaangażowaniem, czemuś się poświęcający, ślęczący nad czymś [nad czym] (1)* :

Wyrażenie: »nad księgami leżący« (1): Rátay máiac Pána řwego/ Mężá w czytaniu pilnego: Tám do iego kšiążnice wředł/ Gdzie on záwždy řwe kšięgi czedł. A gdy go wřzał řamego/ Náđ kšięgami leżącego: łáł ty řłowá k niemu mowić *BierEz* P4.

4. *Charakteryzujący się jakąś cechą lub stanem, będący jakimś (o ziemi) (3)* : *Triangulus ager*, *Rola ná xtált trzech grani leżąca*. *Mącz* 463c.

Wyrażenie: »odłogiem, przyłogiem leżący« = *requietus Mącz (1:1)*: *Novello*, *Drę/ Orzę nowiny Rola odłogiem leżącą wzoriwam/ álbo z láfu roła czynię*. *Mącz* 251d, 342a.

5. *praw. Będący nieruchomością (21)* : *podtim řlowem domu mamy rozumieć/ wřzelke maiętnořcy bliznego nářwego/ yako řá/ role/ pola/ řalfy/ řolwarky/ łáki/ řięđliřka/ yeziora/ domy y yne rzeczy leżące* *SeklKat* M4.

Wyrażenie: »imienie, majętnořć, grunt, dobra leżące(-a, -y)« = *fundus, praedium Mącz [řzyk 14:5] (11:3:3:2)*: *ZapWar* 1523 nr 2295, 1524 nr 2297, 1550 nr 2655; *ZapMaz* V S 2/332; *ConPiotr* 31 [2 r.]; *SeklKat* Nv; *GliczKšiąż* N4v; *Locupleto*, *Vbogácam á zwłářczá ná leżącym ymieniu*. *Mącz* 196c, 286b, 317c [3 r.]; *Kladli řsumę pięńiedzi přřzeczona řmaietnořczy Lubania y řkrzizowa tak z gruntu lieżaczego iako y rzęczy řuchomich oyczistęgo y maczięřzinskiego* *ZapKošcier* 1587/74, 1587/72, 74; *ActReg* 162; *SarnStat* 1165, 1166.

Szereg: »tak (nie tylko nie) leżący, jako i (i, a(l)bo, ale ani) ruszający (a. ruchający, a. ruchomy)« [řzyk 8 : 2] (10): *ZapWar* 1513 nr 2063, 1550 nr 2655; *Alie ktorzy wmięřczekach wmiářtheczkach niemayá mayęthnořczy leżący y řuffayący za řto zlořthych, czy miedzy řobá piářthegonařtego na Woine wyprwaiác [ř] bęńdą* *ConPiotr* 31, 31; *GliczKšiąż* N4v; *Pecuniae*, *Dobrá tak leżące [ř] yako y řufzáýące*. *Mącz* 286b; *zymięńia Lubania tak ze y řkrzizowá tak wgruncię lieżaczym jako y jako y wrzeczach řuchomich* *ZapKošcier* 1587/72, 1587/74 [2 r.]; *ActReg* 162.

6. *W utartych strukturach składniowych (2)* :

leżący na czym jak = jakoś na czymś wygláđający (o włosach) (1): *Pili inordinatissimi*, *Nieuczofáne włofy/ láđá yáko na głowie leżące*. *Mącz* 268b.

leżący pod czym = podlegający (1): *křtory náń chce záłowác přřed řáđem nářzym Mieyřkim o dług.N. álbo o dźiedźictwo.N. tu pod nářzym Přáwem mieyřkim leżące* *GroicPorz* p2. [Cf 2.e. *MiechGlab* 50]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : *Iacens*, *Leżący*. *Mącz* 161b; *Insidens*, *Leżący/ řiedzący ná czym*. *Mącz* 379d.

*** *Dubium (1)* : yřz opatrny woýk *Kořsznyczřki*, y *Smalřzonką* *Swoyá ymyenyem Anką* poleczely yako řzobú řtron: *Marczinowy Karmaykowy y swoy czorczę Imyenyem Malgorzacze řczelřczy y oycza nyębořczyka*, według ořzaczowanya cřnotlywych řudzy, *řwyerřzchnęgo*, y *křtemu leżącego řlufzny řumy pyęnyęđzy 20 m. y 8 m.* *ZapKošcier* 1582/27v.

Cf **LEŻEĆ, LEŻYSTY**

RS